

مسایل نماز

از دیدگاه فقه احناف

در پرتو آیات و روایات

پیرامون مسایلی از قبیل وضو، غسل، رفع یدین، قرائت خلف الامام، بیست رکعت تراویح و خواندن دو نماز در یک وقت

تألیف

شیخ الحدیث حضرت مولانا فیض احمد ملتانی

مترجم:

غلام محمد شرافتمند

مدرس حوزه علمیہی احناف خواف

سرشناسه	:	فیض احمد ملتانی
عنوان و نام پدیدآور	:	مسایل نماز، فیض احمد ملتانی
مشخصات نشر	:	تربت جام، شیخ الاسلام احمد جام، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	:	۲۲۴ صفحه
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۸۶۸۸-۵۲-۴
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه به صورت زیرنویس
موضوع	:	فقه احناف، نماز
رده بندی کنگره	:	۲ ت ۶ الف / ۴ / ۱۴۵
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۳۳۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۴-۱۵۴۲۱ م

* نام کتاب:	مسایل نماز (از دیدگاه فقه احناف)
* مؤلف:	شیخ الحدیث حضرت مولانا فیض احمد ملتانی
* مترجم:	غلام محمد شرافتمند
* ناشر:	شیخ الاسلام احمد جام
* نوبت چاپ:	اول ۹۰
* شمارگان:	۳۰۰۰ نسخه
* قطع:	رقعی
* قیمت:	۲۵۰۰ تومان
* شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۸۶۸۸-۵۲-۴
* تلفن مرکز بخش:	۰۵۲۸-۲۲۲۵۲۳۸-۲۲۲۴۴۷۱

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر می باشد

فهرست مطالب

۳	فهرست مطالب
۹	تقدیم
۱۰	مقدمه‌ی مترجم
۱۳	نکته‌ی مهم:
۱۶	دلایل احکام اسلامی:
۲۳	طهارت:
۲۴	آداب استنجا و قضای حاجت:
۲۷	دعای قبل از دخول به بیت الخلاء:
۲۸	دعای هنگام خروج از دستشویی:
۲۸	فرضیت وضو:
۲۹	نیت وضو:
۳۰	شروع کردن وضو با بسم الله:
۳۲	روش وضو گرفتن:
۳۵	مسح یک چهارم سر:
۳۶	برکات و فواید وضوی کامل:
۳۷	هنگام وضو گرفتن آب و وقت را نباید ضایع کرد:
۳۸	دعای بعد از وضو:
۳۸	فرضیت غسل جنابت:
۳۹	آداب و روش غسل:
۴۰	غسل روز جمعه سنت است:

- ۴۰..... غسل روز عید سنت است:
- ۴۱..... اهمیت و عظمت نماز:
- ۴۲..... دلایل فرض بودن نماز:
- ۴۲..... نماز رکن اساسی شریعت تمامی انبیا و است:
- ۴۶..... معاف شدن گناهان به سبب نماز:
- ۴۷..... نمازهای پنجگانه:
- ۵۰..... نمازهای پنجگانه و اوقات آن‌ها:
- ۵۱..... وقت نماز صبح از طلوع صبح صادق تا طلوع خورشید است:
- ۵۱..... وقت مستحب در نماز صبح اسفار (روشنایی) است:
- ۵۴..... وقت ظهر از زوال آفتاب تا دو برابر شدن سایه می‌باشد:
- ۵۵..... وقت مستحب در نماز ظهر:
- ۵۷..... وقت عصر با اتمام وقت ظهر شروع و تا غروب ادامه دارد:
- ۵۸..... وقت مستحب در نماز عصر تا قبل از زردی آفتاب می‌باشد:
- ۶۱..... وقت نماز مغرب:
- ۶۲..... وقت مستحب در نماز مغرب:
- ۶۲..... وقت نماز عشا:
- ۶۴..... وقت مستحب در نماز عشا:
- ۶۴..... رعایت نمودن حال بیمار و ضعیف در نماز عشا:
- ۶۵..... خلاصه‌ی بحث:
- ۶۵..... بررسی احادیث نماز در اول وقت:
- ۶۶..... تحقیق و بررسی:
- ۶۷..... بررسی و تحقیق:
- ۶۸..... توضیح:
- ۶۸..... خواندن نماز در وقتش فرض است:
- ۷۱..... اوقات تعیین شده‌ی نماز از احادیث متواتر ثابت است:

مَسَائِلِ نَمَاز

- ۷۲..... تعلیم عملی اوقات نماز و امامت جبرئیل علیه السلام
- ۷۳..... دعای بد برای کسانی که باعث تأخیر نماز شدند:
- ۷۴..... اهمیت اوقات نماز از احادیث نماز خوف:
- ۷۷..... جمع بین الصلواتین:
- ۸۰..... فضیلت و اهمیت اذان:
- ۸۳..... الفاظ اذان:
- ۸۵..... در اذان ترجیح نیست:
- ۸۷..... افزودن «الصلوة خیر من النوم» در اذان صبح:
- ۸۸..... جواب دادن اذان و فضیلت آن:
- ۸۹..... دعای بعد از اذان و فضیلت آن:
- ۹۰..... هفده کلمه برای اقامه:
- ۹۴..... جواب اقامت:
- ۹۴..... پاک بودن مکان، لباس و بدن نماز گزار:
- ۹۵..... در نماز پوشش عورت فرض است:
- ۹۵..... روی آوردن به قبله فرض است:
- ۹۶..... نیت در نماز فرض است:
- ۹۷..... قیام در نماز، فرض است:
- ۹۷..... تکبیر تحریمه فرض است:
- ۹۸..... طریقه‌ی نماز:
- ۹۸..... وقت تکبیر تحریمه باید دست‌ها را تا برابر گوش‌ها بالا برد:
- ۱۰۰..... زن دست‌هایش را تا برابر سینه بالا برد:
- ۱۰۰..... نهادن دست راست بر روی دست چپ در حالت قیام:
- ۱۰۲..... بستن دست‌ها در زیر ناف:
- ۱۰۵..... خواندن سبحانک اللهم الخ:
- ۱۰۸..... تَعَوُّذُ (اعوذ بالله گفتن):

- تسمیه (بسم الله خواندن): ۱۰۹
- آهسته گفتن تعوذ و تسمیه: ۱۱۰
- امام در نماز بعد از فاتحه سوره‌ی دیگری نیز بخواند: ۱۱۴
- منفرد همراه با فاتحه، مقداری دیگری هم از قرآن بخواند: ۱۱۵
- مقتدی هنگام قرائت امام خاموش و ساکت بماند زیرا قرائت امام، قرائت مقتدی است: ۱۱۵
- آمین گفتن بعد از فاتحه: ۱۲۸
- آهسته گفتن آمین: ۱۲۸
- تکبیر گفتن هنگام رفتن به رکوع: ۱۳۵
- عدم رفع یدین در وقت به رکوع رفتن و از رکوع برخاستن: ۱۳۵
- رفع یدین در سجده: ۱۴۳
- رفع یدین هنگام برخاستن برای رکعت دوم: ۱۴۴
- رفع یدین موقع برخاستن برای رکعت سوم: ۱۴۴
- رفع یدین در هر تکبیر: ۱۴۵
- نتیجه‌ی بحث: ۱۴۵
- رکوع: ۱۴۵
- هینت و شکل ظاهری رکوع: ۱۴۶
- تسبیح رکوع: ۱۴۷
- رکوع کردن با نهایت آرامش و اطمینان: ۱۴۸
- کامل نکردن رکوع بدترین دزدی می‌باشد: ۱۴۸
- تسمیع و تحمید بعد از رکوع (سمع الله لمن حمده و ربنا لک الحمد گفتن): ۱۴۸
- مقتدی تنها تحمید بگوید: ۱۴۹
- هنگام رفتن به سجده ابتدا زانو و سپس دست‌ها گذاشته شوند: ۱۴۹
- فرضیت سجده: ۱۵۰
- سجده نزدیک‌ترین حالت به خداست: ۱۵۰

- آداب و هیئت ظاهری سجده: ۱۵۰
- سجده کردن بر هفت اعضا: ۱۵۱
- تسبیحات سجده: ۱۵۲
- ادای رکوع، سجود، قومه و جلسه با اطمینان کامل: ۱۵۲
- کیفیت سجده‌ی زن: ۱۵۳
- پهن کردن پای چپ و نشستن بر آن در بین دو سجده: ۱۵۴
- هنگام بلند شدن از سجده‌ی دوم ابتدا دست‌ها و سپس زانوها را بر دارد: ۱۵۴
- بعد از سجده‌ی دوم بلافاصله بلند شود و ننشیند: ۱۵۴
- رکعت دوم نیز مانند رکعت اول ادا می‌شود: ۱۵۶
- در رکعت دوم ثنا و تعوذ نمی‌باشد: ۱۵۶
- خواندن سوره همراه با فاتحه در رکعت دوم: ۱۵۷
- هیئت و روش قعدہ: ۱۵۷
- روش مسنون در نشستن زن: ۱۶۰
- در قعدہ دست راست را بر روی ران راست و دست چپ را بر روی ران چپ بگذارد: ۱۶۱
- الفاظ تشهد: ۱۶۱
- در قعدہ‌ی اول فقط تشهد خوانده شود: ۱۶۳
- اشاره کردن با انگشت در قعدہ: ۱۶۳
- ابتدا دست را باز گذاشته و هنگام اشاره انگشتانش را ببندد: ۱۶۷
- به غیر از موقع اشاره، انگشت را حرکت ندهد: ۱۶۸
- درود شریف در قعدہ‌ی آخر: ۱۶۹
- دعا بعد از درود شریف: ۱۷۱
- سلام گفتن در آخر نماز با برگرداندن سر به راست و چپ: ۱۷۱
- نشستن رو به مقتدی‌ها بعد از نماز: ۱۷۲
- دعای بعد از نماز: ۱۷۳

- ۱۷۴ ..... بلند کردن دست‌ها از آداب دعا است:
- ۱۷۷ ..... آمین گفتن در پایان دعا:
- ۱۷۸ ..... اهتمام به نماز جماعت در مسجد:
- ۱۷۹ ..... معیار امامت:
- ۱۸۰ ..... اهمیت برابر کردن صف‌ها:
- ۱۸۰ ..... فضیلت صف اول:
- ۱۸۲ ..... فضیلت تکبیر تحریمه:
- ۱۸۲ ..... نماز خواندن زن در خانه افضل است:
- ۱۸۳ ..... نماز وتر واجب است:
- ۱۸۴ ..... قضای وتر لازم است:
- ۱۸۴ ..... نماز وتر سه رکعت با یک سلام است:
- ۱۸۹ ..... خواندن دعای قنوت در وتر دایمی و قبل از رکوع می‌باشد:
- ۱۹۰ ..... الفاظ دعای قنوت:
- ۱۹۵ ..... اهتمام ورزیدن به سنن و نوافل:
- ۱۹۶ ..... نماز تراویح:
- ۱۹۸ ..... جماعت تراویح:
- ۲۰۱ ..... بیست رکعت نماز تراویح:
- ۲۱۳ ..... سنت فجر از اهمیت ویژه ای برخوردار است:
- ۲۱۶ ..... بعد از فرض صبح قبل از طلوع آفتاب نباید سنت خوانند:
- ۲۲۰ ..... نماز در پنج وقت کراهیت دارد:

تقدیم

ارزش معنوی ترجمه‌ی این کتاب، تقدیم به:
روان پاک استاد بزرگ، مجاهد کبیر و فقیه والا مقام حضرت مولانا
شمس الدین مطهری رحمته الله علیه بانی و مؤسس حوزه‌ی علمیه‌ی احناف خواف،
حضرت مولانا غلام احمد موحدی رحمته الله علیه و سایر عالمان و اندیشمندان این
دیار، که خود را در مسیر علم و زندگی مدیون و مرهون جانفشانی‌های این
بزرگ مردان تاریخ می‌دانم.

و به همه‌ی پویندگان حقیقت.

مقدمه‌ی مترجم

نقش فقه و فقها در فرهنگ و تمدن اسلامی در طول تاریخ اسلام بر هیچ کس پوشیده نیست، اگر چه بعضی در صددند که نقش و جایگاه فقه را در میان علوم اسلامی کمرنگ و محدود جلوه دهند و معتقدند فقه فقط مربوط به مسایل سطحی و فشری دین است و کاری به باطن افراد ندارد و سر و کار فقها با شریعت است و در بسترهای دیگر دینی حرفی برای گفتن ندارند. حتی بعضی تا این حد پیش رفته‌اند که فقه را جزو علوم دنیوی دانسته‌اند نه اخروی.

برای درک معنی واقعی فقه ابتدا باید تعریف فقه را بدانیم و از عرصه‌ی کاربردی آن باخبر شویم تا مفهوم درستی از آن نزد ما حاصل شود.

عرصه‌ی فقه بسیار وسیع است. امام ابوحنیفه رحمته الله علیه بنیانگذار فقه حنفی و استاد تمام فقها که امام شافعی رحمته الله علیه درباره‌ی ایشان می‌فرماید: «الْأَسُّ عِيَالُ أَبِي حَنِيفَةَ فِي الْفِقْهِ» (مردم در فقه سربار ابوحنیفه هستند) فقه را این گونه تعریف می‌نماید:

«مَعْرِفَةُ النَّفْسِ مَا لَهَا وَمَا عَلَيْهَا».

(شناخت نفس و آنچه به نفع و ضرر آن است).

یعنی فقه در یک کلام عبارت است از خود شناسی. از امام المؤمنین عایشه

رضی الله عنه پرسیدند که آگاه‌ترین مردم نسبت به پروردگارش کیست؟

در جواب گفت: کسی که نسبت به نفسش آگاه‌تر است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز می‌فرماید:

«مَنْ يُرِذِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهُهُ فِي الدِّينِ» (بخاری و مسلم).

(خداوند نسبت به هر کس اراده‌ی خیر فرماید او را در دین فقیه می‌گرداند).

می‌توان گفت که این حدیث تفسیری برای «حکمت» وارده در آیه‌ی کریمه‌ی

«يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا» [البقرة: ۲۶۹] است.

اگر فقه و فقاہت از مکانست و یژدهای برخوردار نبود خداوند با این لحن مؤمنین را مورد خطاب قرار نمی‌داد:

«فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ» [التوبة: ۱۲۲].

(پس چرا از هر جمعی از آنان گروهی بیرون نیامدند تا در دین فقهی گردند و تا قومشان را چون به سویشان باز آیند، بیم دهند، باشد که آنان بیمناک شوند.) از طرفی بعضی به شکلی دیگر در حق فقه و فقه‌دار اجحاف شده‌اند، به این معنی که گفته‌اند: نیازی به فقه و فقه‌ایست، چرا که کتاب الله و سنت رسول الله ﷺ برای عمل به احکام دین کافی است و هر مسلمان خود می‌تواند مستقیماً به کتاب و سنت مراجعه نماید و نیازی به تقلید از دیگران نیست، چرا که چه بسا فقه‌دار خیلی مسایل تکیه بر عقل و قیاس نموده‌اند و به احادیث پیامبر ﷺ واقعی ننهاده‌اند.

این افراد متأسفانه در این موضوع به قدری افراط نموده‌اند که منکر نیاز به تقلید شده‌اند. در این زمینه نیز باید گفت که این گونه برداشت‌ها از دین و فقه فقط از کم‌اطلاعی و عدم تحقیق فراگیر از روح قرآن و سنت و سیره‌ی عملی صحابه ﷺ به عنوان اولین مخاطبین قرآن و سنت نشأت گرفته است.

آیا صحابه در تفسیر و فهم قرآن و در امثال دستورات پیامبر ﷺ قرائت‌ها و آرای متفاوتی نداشته‌اند؟

آیا در بین صحابه تقلید وجود نداشته؟

پس معنای «فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» [النحل: ۴۳] چیست؟

و در پاسخ این شبهه که چرا نظر و رأی فقه‌دار بسیاری مسایل به صراحت مخالف با احادیث صحیح پیامبر ﷺ است هم باید گفت که این هم ناشی از تحقیق ناکافی و نارسا در فقه است و اهمیت ندادن و بی‌توجهی نسبت به احکام ناسخ و منسوخ، جمع بین احادیث صحیح به ظاهر متعارض با یکدیگر و تقدیم و

تاخیر در احکام می‌باشد.

به دیگر سخن این اشکال و شبهه، ناسپاسی از زحمات طاقت فرسا و جانکاه فقهای کرام برای حل این تعارضات می‌باشد.

کتابی که پیش رو دارید می‌تواند مقدار زیادی از این شبهات را در رابطه با نماز که اولین و مهم‌ترین رکن اسلام است برطرف نماید.

با مطالعه این کتاب خواهید دید که احادیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اصل و اساس است. به خصوص در مسائلی مثل رفع یدین، وضع یدین، بیست رکعت تراویح، سه رکعت وتر و... که اتهاماتی به اصحاب مذاهب اربعه وارد می‌شود!

آیا واقعا این اتهام‌ها وارد است؟!

در این جا بنا بر فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ» بر خود لازم می‌دانم که از تمام اساتید بزرگوار همچون جناب مولانا حبیب الرحمن مطهری، جناب مولانا عبدالله موحدی و جناب مولانا سید شهاب الدین شهیدی که در این زمینه باعث تشویق بنده شده‌اند نهایت تشکر و سپاس‌گزاری خویش را بنمایم. از برادران عزیز و بزرگوار جناب مولوی سید شهاب الدین موسوی و جناب آقای دکتر ساعدی که در ویرایش این کتاب زحمات‌های فراوانی کشیده‌اند و نیز از برادر محترم جناب مولوی عبدالستار نیکخوی که در بازنگری کمک شایانی انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایم و امیدوارم خداوند متعال از خزانه‌های واسعه به همه ایشان اجر جزیل عطا فرماید.

در پایان عرض می‌کنم که بنده نهایت تلاش خود را برای ترجمه‌ای صحیح و قابل فهم نموده‌ام و نیز امانت علمی را در ترجمه نصب العین خود قرار داده‌ام. اما در عین حال ممکن است اشتباهی صورت گرفته باشد. لذا ضمن پوزش خواستن، آغوش خود را بر هر نقد خیرخواهانه و راهنمایی دلسوزانه می‌گشایم.

خدایا چنان کن سرانجام کار * تو بخشود باشی و ما رستگار

«والله علی ما نقول وکیل» ابوعاصم غلام محمد شرافتمند

پنج شنبه ۹ محرم الحرام ۱۴۲۷ هـ.ق. تاریخ ۱۳۸۴/۱۱/۱۹